

ПРЕС-РЕЛІЗ
засідання „круглого столу”

„ДЕРЖАВА ТА РЕГІОНИ: ВІД ПАТЕРНАЛІЗМУ ДО ПАРТНЕРСТВА”

18 листопада 2010 р.

Нерівномірність природно-ресурсного, трудового та виробничого потенціалу, специфіка місцевих ментальних традицій, рівень розвитку інфраструктури та інституційного супроводу розвитку суспільних та економічних процесів у регіонах – сукупність цих чинників є об’єктивною передумовою поглиблення диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів. Державні заходи протидії цим процесам не носять системного характеру і мають лише незначний позитивний вплив на перебіг подій у регіонах. Однак, наявність економічно проблемних (депресивних) територій, що не спроможні без зовнішньої допомоги вирішити нагальні проблеми власного розвитку, погіршує ситуацію в країні. Зростання регіональних диспропорцій соціально-економічного розвитку виливається у таку модель регіональної політики: співіснування регіонів-донорів бюджету та регіонів-реципієнтів; надмірна інтенсивність перерозподільних процесів за участю держави; втрата мотивації менш розвинених регіонів до саморозвитку та посилення залежності від державної підтримки. Такий стан справ провокує появу економічних відцентрових тенденцій, спричинює дезінтеграцію економічного простору, перешкоджає вільному переміщенню ресурсів між регіонами.

На заваді побудові нового формату відносин „**держава-регіон**” постають **протиріччя** між ними, що переростають у **конфліктні ситуації**, дестабілізують політичну ситуацію в країні та дієвість усієї вертикалі влади в Україні. Найбільш поширеними виявами конфліктів у цій площині є:

- відсутність рівноправних відносин між центром і регіонами: реальні повноваження зосереджено в місцевих державних адміністраціях, а функції районних та обласних рад мінімізовано;
- поширення практики втручання органів державної влади у сферу компетенції місцевого самоврядування, у т.ч. методами „ручного управління”;
- протиріччя між офіційно проголошеними державою пріоритетами соціально-економічного розвитку та власними інтересами регіонів;
- наявність у регіонах конфліктів та стереотипів у соціогуманітарній сфері;
- експансія групових, корпоративних інтересів з регіонального на центральний рівень.

Такі протиріччя у відносинах „держава-регіон” вимагають поступової мінімізації заходами державної політики.

По-перше, для реального забезпечення дієздатності територіальних громад необхідно не лише здійснити комплексні реформи у сфері децентралізації державного управління та розширення повноважень органів публічної влади за принципом субсидіарності, але й здійснити реформування наявного на сьогодні адміністративно-територіального устрою країни.

По-друге, зменшення патерналістських очікувань можливо здійснити за допомогою активізації внутрішніх потенціалів економічного розвитку за такими напрямками:

- створення у регіонах виробництв, що не потребують специфічних ресурсів та тяжіють до внутрішнього ринку (текстильна, легка промисловість, переробка сільськогосподарської продукції тощо);
- випереджаючий розвиток та підтримка локального малого підприємництва;
- формування сприятливого інвестиційного клімату, створення підґрунтя для державного фінансування регіонального розвитку на договірних засадах;
- використання зовнішньоекономічного потенціалу регіонів, їх прикордонного розташування, стимулювання експортоорієнтованого виробництва;
- зміцнення фінансової дієздатності громад за рахунок упорядкування міжбюджетних відносин, розширення фіскальної бази місцевих бюджетів та пошуку небюджетних ресурсів;
- розвиток регіональної та міжрегіональної інфраструктури, реалізація інвестиційних проектів, що мають короткостроковий мультиплікативний ефект;

- залучення приватного сектору до реалізації регіональних і місцевих проектів, розвиток соціально відповідального бізнесу;
- розвиток сучасних форм міжтериторіальної економічної інтеграції та кооперації для спільного освоєння ресурсів та вирішення проблем розвитку територій.

По-третє, важливою складовою інтенсифікації самостійного розвитку територій є поширення кластерів та промислових парків. Такі форми організації виробництва створюють ширші можливості для використання місцевих ресурсів, освоєння інвестицій, у т.ч. іноземних, забезпечують доступ до нових ринків збуту, а також дозволяють повною мірою реалізувати потенціал транскордонного співробітництва регіонів. На порядку денному постало питання розширення сфери функціонування кластерів, визначення податкових стимулів для розміщення високотехнологічних виробництв в економічно менш розвинених регіонах, де є надлишок робочої сили з нижчою вартістю.

По-четверте, мінімізації очікувань державної допомоги сприятиме розвиток транскордонного співробітництва. Саме органи місцевого самоврядування мають відігравати провідну роль у реалізації проектів транскордонного співробітництва як на західному, так і на північно-східному та південному кордонах України.

По-п'яте, перехід до нової якості регіонального розвитку неможливий без трансформації відносин та поглиблення зв'язків між суб'єктами адміністративних та економічних відносин. Забезпечення партнерських відносин держави, бізнесу та громадськості посідає провідне місце серед механізмів, що дозволяють ефективно вирішити проблему обмеженості ресурсів місцевого розвитку шляхом об'єднання зусиль, потенціалів та узгодження інтересів. Поширення елементів партнерства та соціальної відповідальності держави та приватного сектору можливе за допомогою наступного:

- створення сприятливих умов для суб'єктів господарювання, що приймають участь у вирішенні соціальних проблем територій;
- передання в приватну власність та управління об'єктів, які створено в рамках партнерства з частковим приватним фінансуванням;
- спрощення тендерних та закупівельних процедур за кошти державного та місцевого бюджету для організацій-партнерів;
- надання пільг по місцевих податках, зборах, орендній платі та інших платежах підприємствам і організаціям, які займаються шефською, спонсорською, благодійною діяльністю;
- фінансова підтримка недержавних суб'єктів соціальної політики за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Узгодження інтересів держави, регіонів та місцевого самоврядування може відбутися лише при їх координуванні, збалансуванні, комплексному підході до вирішення суперечностей, що назріли у соціально-економічній, бюджетній, політичній сфері. Відносини держави та регіонів мають надалі будуватися на таких принципах:

- **децентралізації** – центри прийняття рішень щодо поточного розвитку територій повинні біти зміщені на регіональний рівень;
- **мотивації** – держава створює умови для зацікавленості регіонів у власному розвитку, зокрема, шляхом оптимізації схем розподілу національного доходу;
- **партнерства** – держава виступає повноправним партнером місцевих органів влади та приватних кіл у розробці, фінансуванні та реалізації локальних економічних та соціальних проектів;
- **співвідповідальності** – держава несе відповідальність на рівні з регіональними та місцевими управлінськими колами за невиконання адміністративних, фінансових і соціальних зобов'язань.

На сьогодні перед державою постало складне завдання – розробити нові важелі регіональної політики, надати допомогу економічно проблемним (старопромисловим, монофункціональним, гірським і т.п.) територіям, не порушуючи ринкових принципів, зберігаючи економічні стимули регіонів до активізації внутрішнього потенціалу розвитку, раціонального використання наявних місцевих ресурсів. Такі нові пріоритети **повинні поступово зменшувати масштаби участі держави у вирішенні місцевих справ та сприяти подоланню патерналістських очікувань проблемних територій стосовно держави.**